

Tussen 2013 en 2017 vonden er achttien dodelijke ongevallen in de loonwerksector plaats. In alle agrarische en groene sectoren bij elkaar waren het er 69. Het actieplan 'Zero Accidents in 2020' moet het aantal dodelijke ongevallen in 2020 terugbrengen naar nul. Tanja de Jong van Stigas moet die ambitie vormgeven. "Er moet veel meer aandacht voor veiligheid komen. Bewustwording speelt daarbij een grote rol."

"Veiligheid moet op één"

Tanja de Jong, Stigas

Werkzaamheden met een graafmachine waarbij iemand bekneeld raakt. Een kraan die kantelt, waardoor de machinist in het water terechtkomt en verdrinkt. Een trekker waarmee iemand wordt overreden. Het zijn enkele voorbeelden van dodelijke ongevallen die afgelopen jaren plaatsvonden in de cumelasector. De rijdende machine blijkt met 72 procent de grootste veroorzaker. Op nummer twee staan zowel mestgassen (elf procent) als een vallend voorwerp (elf procent). De overige zes procent komt door vallen, in een rioolput bijvoorbeeld. "Vaak hoor je dat ongevallen mensen overkomen, maar er zijn altijd één of meerdere oorzaken aan te wijzen", zegt Tanja de Jong, gezondheidsonderzoeker bij Stigas. "Het is daarom van belang dat bedrijven zich meer bewust worden van die oorzaken, zodat ongevallen kunnen worden voorkomen."

In de cumelasector werden tussen 2013 en 2017 achttien dodelijke ongevallen geregistreerd. Dat aantal fluctueert per jaar. In 2017 lag het aantal dodelijke ongevallen in de gehele agrarische en groene sector op zeven, maar nu, halverwege 2018, is dat aantal al gepasseerd. De teller staat nu op acht, waarvan één ongeval in de loonwerksector, voor zo ver wij weten. Hoewel de getallen per jaar verschillen, is het verontwaardigend dat er sinds de jaren tachtig geen duidelijke afname is te zien.

De Inspectie SZW trok dit jaar aan de bel. Bij 131 inspecties op loonbedrijven constateerden de inspecteurs 336 overtredingen, vooral op het gebied van machineveiligheid. In de totale agrarische sector zijn er de afgelopen tien jaar 160 dodelijke ongevallen te betreuren geweest en daarnaast zijn er honderden gewonden gevallen. Zo raakten in 2017 93 werknemers ernstig gewond, in 2016 waren dat er 91 en in 2015 73. De totale sector landbouw, bosbouw en visserij staat daarmee in de top-vijf van risicosectoren als het gaat om arbeidsveiligheid.

Redenen genoeg voor de sectorpartijen, CUMELA Nederland, LTO Nederland, branchevereniging voor ondernemers in het groen VHG, FNV, CNV Vakmensen, VBNE, Fedecom, Nijhof-Wassink en Stigas, om een intentieverklaring te ondertekenen: Zero Accidents in 2020. In dat jaar moet het

aantal dodelijke ongelukken teruggebracht zijn naar nul. "Dat is een grote ambitie," geeft Tanja de Jong toe, "maar het gaat erom dat elke partij zoveel mogelijk doet om de veiligheid in de sector te verbeteren."

"Ongevallen overkomen je niet, er zijn altijd meerdere oorzaken"

Diverse partijen zijn daar al mee bezig. Zo heeft CUMELA Nederland in samenwerking met verschillende partners de Veilig Vakwerk-app ontwikkeld. Stigas zelf heeft dit jaar een campagne opgezet om veiligheid meer onder de aandacht te brengen. "Iedereen weet het wel, maar we moeten de aandacht blijven trekken", zegt De Jong. "Als je een groep medewerkers spreekt, heeft iedereen wel eens een ongeval van dichtbij meegemaakt, maar dat lijkt vooralsnog geen trigger te zijn om zelf altijd extra alert te zijn. Terwijl de noodzaak er is. Dat blijkt uit de cijfers. 'Veilig op één' is dan ook onze slogan. Bij alles wat je doet, moet je je bedenken: is dit veilig? Dat moet een gewoonte worden."

Oorzaken

De drie grootste veroorzakers van dodelijke ongevallen zijn techniek, organisatie van werk, en cultuur. "Techniek is één van de meest voorkomende oorzaken. Hierbij gaat het vooral om machines of onderdelen die niet goed afgeschermd zijn. Denk aan een aftaktussenas zonder beschermhoes", zegt De Jong. Een andere veel voorkomende oorzaak is de organisatie van het werk. "Ook hierdoor ontstaan veel ongevallen. Denk aan een medewerker die onder veel werkdruk moet presteren en daardoor de prioriteit legt bij snelheid in plaats van bij veiligheid."

Ten derde is de bedrijfscultuur één van de grote veroorzakers. "Iemand die iets al jarenlang op dezelfde manier doet, denkt nauwelijks meer na over veiligheid. Daarnaast ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de werkgever. Geeft hij zelf het goede voorbeeld? Is veiligheid bespreekbaar op het werk? Kan of durf je er een collega op aan te spreken?"

Over Tanja de Jong

Tot een jaar geleden werkte Tanja de Jong bij TNO, waar ze zich tien jaar lang richtte op projecten die te maken hadden met veilig en gezond werken. Bij Stigas zet ze die focus door. Als gezondheidsonderzoeker houdt ze zich bezig met toegepast onderzoek, zowel op bedrijfs- als sectorniveau. Dat doet ze vooral door het verzamelen van data, onder andere door verzuimcijfers in kaart te brengen en preventief medisch onderzoek, vitaliteitsscans en risico-inventarisaties en evaluaties uit te zetten. Daarnaast is ze betrokken bij diverse projecten, waaronder 'Zero Accidents in 2020'. Voor meer informatie: www.zeroaccidents2020.nl.

Het is niet gek dat de meeste ongevallen daarom voorkomen in de leeftijd onder de achttien jaar of boven de 65, stelt ze. "Onder de achttien gaat het vaak mis doordat medewerkers nog niet goed zijn geïnstrueerd of worden overruled door collega's die het werk al langer doen. Boven de 65 jaar heb je meestal te maken met routine: 'Ik doe het al jaren zo en er is nog nooit wat mis gegaan' of ouder betekent misschien minder alert."

Veiligheid begint bij werkgever

Door middel van de campagne 'Veilig op 1' wil Stigas meer bewustzijn creëren. Communicatie is daarbij het sleutelwoord. "We maken filmpjes, organiseren bijeenkomsten, onze adviseurs geven uitleg op bedrijven, doen werkplekinspecties et cetera. Daarnaast zijn we bezig met het ontwikkelen van tools, zoals een tool waarbij werknemers onveilige situaties op hun bedrijf kunnen vastleggen", vertelt ze. "Het samen analyseren en registreren van ernstige ongevallen, waarbij wordt gekeken naar techniek, organisatie en gedrag, vermindert de kans op ongevallen in de toekomst."

Veiligheid begint bij de ondernemer, de werkgever, stelt De Jong. "De ondernemer moet het goede voorbeeld geven en dat uitdragen naar zijn personeel. Maak het onderwerp bespreekbaar en spreek elkaar aan op onveilig gedrag. Zorg voor goed geïnstrueerde medewerkers. Sommige bedrijven zijn er echt al intensief mee bezig, maar andere hebben veiligheid nog niet op hun netvlies."

"Iedereen heeft wel eens een ongeval van dichtbij meegemaakt"

De ondernemer kan zelf dus al aan de slag met de veiligheid op het bedrijf. Zo zou een ondernemer moeten zorgen voor een actuele risico-inventarisatie en -evaluatie en een geïmplementeerd plan van aanpak. "Er is hierin al een grote stap gemaakt doordat de risico-inventarisatie en -evaluatie nu moet worden ingevuld door de ondernemer zelf of de preventiemedewerker in plaats van door de adviseur. De werkgever wordt zich hierdoor veel meer bewust van de risicovolle plekken en werkzaamheden op het bedrijf, omdat hij er zelf over moet nadenken." Daarnaast is het van belang altijd de veiligheid van een nieuwe machine te checken. "Ga je voor de goedkoopste of toch voor de iets duurdere waarmee je veiliger kunt werken?", aldus De Jong.

"Voor bedrijven is veiligheid een lastig thema", besluit ze haar verhaal. "Ze moeten kosten maken voor iets wat niet direct iets oplevert, dus ik snap dat de aandacht voor veiligheid minder urgent is. Minder ongevallen begint echter met de zaken goed geregeld hebben. Dat is een voorwaarde. Natuurlijk kunnen er dan nog steeds ongevallen voorkomen, maar de kans erop is veel kleiner dan wanneer je de zaken niet goed voor elkaar hebt. Uiteindelijk scheelt dat in de kosten."

TEKST: Marjolein van Woerkom

FOTO: Esther Noordergraaf